

A diplomácia művészete és a művészet története

BESZÉLGETÉS JOANNA STEMPIŃSKA LENGYEL NAGYKÖVETTEL

– *Nagykövet asszony, mi volt az az esemény az életében, amely arra indította, hogy megtanuljon magyarul, a magyar kultúra felé forduljon?*

– Abban az elhatározásomban, hogy Magyarországon végezzem el a Kertészeti Egyetemet, ahol borászatot tanultam, gyakorlati megfontolások is szerepet játszottak. A szocializmus idején meghatározták, milyen szakokra lehet jelentkezni, így hát inkább racionálisan választottam egy olyan szakot, amiről úgy gondoltam, van jövője. Érdekel a történelem és a politika is, de a kommunizmus idején épp ezeket a szakokat nem akartam választani, mert otthonról tudtam, hogy egész más volt a történelem, mint ahogy azt nekünk tanították. Bár épp a történelemtanárommal szerencsém volt, ő már akkoriban nagyon sokat beszélt nekünk a magyar '56-ról, Mindszentyről, akiről már a középiskola befejezésekor sokat tudtam. Magyarországot azért választottam, mert akkoriban általános volt az a nézet, hogy a szocialista országok között Magyarország jelenti a nyugatra nyíló ablakot. Aztán amikor elkezdtem az egyetemet, és minél jobban megismertem az országot, az embereket, annál jobban kezdett érdekelni a történelmük, a kultúrájuk. Örülök, hogy lehetőségem volt még egy szakot felvenni, ez külföldiként akkor nem volt egyszerű. Elkezdtem művészettörténetet tanulni – akkoriban Németh Lajos volt a tanszékvezető, ő volt az, aki ezt lehetővé tette. Ennek köszönhetően nem csak kiváló embereket ismertem meg, akik közül többen ma is a barátaim, de megismertem a magyar művészetet is, a festészetet, építészetet, történelmet. Mi, lengyelek, nagyon erősen benne élünk a történelemben, és úgy gondolom, Európának ezen a felén a magyarok azok, akikre hasonlóan döntő befolyással volt a történelem alakulása. Bizonyára ez is hozzájárult ahhoz, hogy még jobban meg akarjam ismerni az országot.

Joanna Stempińska

– *Érezte-e valamikor, hogy művészettörténeti tanulmányai segítették a diplomácia művészetében?*

– A rendszerváltásnak köszönhetően az első nem kommunista kormány külügyminisztere, Skubiszewski professzor bevezette a felvételit a Külügyminisztériumba, ahová így, felvételi útján jutottam be 1992-ben. Biztonságpolitikával foglalkoztam, többek között Brüsszelben is, és többször tapasztaltam, hogy művészettörténész végzettségem néha nagyobb érdeklődést vált ki, mint az elemzőképességem vagy egy konkrét dolog ismerete. A nagyköveti munka olyan tulajdonságokat, készségeket is megkövetel, mint az emberekre való nyitottság, érzékenység, szolgálat, alázat, kompromisszumkészség. Művészettörténeti tanulmányaim, valamint a magyar történelem ismerete gyakran van segítségemre a mindennapi munkámban.

– *Andrzej Stasiuk, a Magyarországon is jól ismert kortárs lengyel író mondta egyszer, hogy mi, magyarok és lengyelek azért szeretjük egymást, mert a másikban csak a legjobb tulajdonságokat látjuk meg. Érti-e ön is, hogy a lengyelség bizonyos meghatározó jegyei különösen közel állnak a magyarokhoz, illetve fordítva?*

– A magyarok jóindulata, barátságossága, nyitottsága szembetűnő, ez különösen vidéken érezhető. De a XX. századi történelemnek is számos olyan pontja volt,

Grzegorz Łubczyk (a kép jobb oldalán) könyvbemutatóján

Joanna Stempińska nagykövét és Bogumila Kloda-Debska, a Lengyel Posta képviselőjében, a Postamúzeum kiállításának megnyitóján

amikor a lengyelek tudták, hogy számíthatnak a magyarok segítségére. 1939-ben a magyarok megnyitották a határokat, befogadták a menekülteket, és nagyon sokat segítettek honfitársaimnak. 1956-ban először mi éreztük úgy, hogy a magyarok támogatnak minket a törekvéseinkben, majd pedig a lengyelek nyújtottak segítséget a magyaroknak. De visszamehetünk akár a középkorig is, a krakkói egyetem megalapításáig, ahol később számos magyar tanult. Vagy visszatérve a jelenbe – a Nemzeti Galériában nemrég megnyílt *Magyar művészek Münchenben* című kiállítást megnézve is azt látjuk, hogy a magyarok ugyanazoknál a német mestereknél tanultak, mint a lengyelek, illetve sokszor a lengyelek tanultak magyar tanároknál. Ha a festészetet hasonlítjuk össze, ott is nagyon sok közös hatást látunk.

– *Szeptemberben volt a II. világháború kitörésének és a lengyel menekültek magyarországi befogadásának hetvenedik évfordulója. Konferenciáktól kezdve kiállításon és könyvbemutatókon keresztül emléktábla-avatásokig sok szinten és számos helyszínen zajlottak a megemlékezések. Miként értékeli a Lengyel Szeptember eseménysorozatát?*

– Lengyelország számára a II. világháború kitörésének hetvenedik évfordulója kiemelkedően fontos évforduló volt. Nem csak a miatt a mérhetetlen szenvedés és szerencsétlenség miatt, amelyet a háború magával hozott. Lengyelország először áldozat lett, majd harcolt, és a győzelem után – következtek a kommunizmus évei. Valójában csak húsz évvel ezelőtt térhettünk vissza ahhoz az Európához, amelyhez mindig is tartoztunk. Ha a lengyel menekültek befogadásáról beszélünk, úgy tapasztaltam, hogy ennek a tényei nem eléggé ismertek Magyarországon. Amikor ezekről az eseményekről már nyíltan lehetett megemlékezni, sokan már nem voltak köztünk azok közül, akik akkor

oly hősiességgel segítettek honfitársaimon, Nagyon fontos, hogy a magyar és a lengyel köztársasági elnök vállalta az idei Lengyel Szeptember védnökséget, mert ez politikai dimenziót adott az ügynek. Napilapokban, a Magyar Nemzetben, a Népszabadságban, a Magyar Hírlapban mellékletek jelentek meg a háború idején befogadott lengyel menekültekről, próbáltuk minél több emberhez eljuttatni az információkat. De magam is meglepődtem, hogy a kezdeményezés ilyen pozitív visszhangra talál Magyarországon. Amikor az év elején levelet írtam azoknak a városoknak a polgármestereihez, ahol a nagyobb menekülttáborok voltak, és azzal a kérdéssel fordultam hozzájuk, hogy szeretnének-e csatlakozni a megemlékezéssorozathoz, a többségük azonnal igennel válaszolt. Ezért lett a tervezett lengyel hétből egy egész hónap, melynek során voltak napok, amikor egyszerre több helyen több esemény is zajlott. Mindegyik más volt, mindegyik érdekes volt, de számomra a legnagyobb élmény az volt, milyen odaadással készítette elő a megemlékezéseket hol a helyi vezetés, hol egy könyvtár, hol egy történelemmel foglalkozó szervezet. Fontosak voltak a konferenciák, a legutóbbi a Terror Házában, amely napjainkig követte a II. világháború utáni történelmet. De arra is jó visszaemlékezni, amikor Fertőszentmiklóson a lengyel menekültek emlékére állított szobor avatása után odajöttek az emberek, és megmutatták azokat a leveleket, fényképeket, amelyeket hosszú évtizedek óta őriznek. Most, hogy a megemlékezéssorozat befejeződik, szeretném, ha létrejönne egy honlap, ahol mindenki – elsősorban a fiatal nemzedék – hozzáférhetne ezekhez a dokumentumokhoz. Nagyon sok pozitív élményt adott ez a hónap, kezdve azon, hogy egy nagykövati iskolában rajzversenyt rendeztek, és a gyerekek utánanézték a közös történelmünknek, egész odáig, hogy megismertem olyan embereket, akik tud-

ják, hogy a dédapjuk a novemberi felkelés után került Magyarországra, és szívükön viselik a magyar–lengyel történelmi kapcsolatokat. Nagyon fontos, hogy számos embert közvetlenül érintettek ezek a megemlékezések, mert ilyenkor érezzük meg, hogy a történelem létezik, és erre az együtt megélt történelemre építhetjük fel a közös jövőnket.

– *Az idei év az évfordulók éve volt. Június 4-én ünnepelte Lengyelország az első szabad választások 20. évfordulóját. Ezen a napon épp Krakkóban voltam, és megtapasztaltam, hogy – bár a lengyelek is megosztottak számos kérdésben – vannak olyan pontok a közelmúlt történelmében, amelyeket az egész közösség viszonyítási pontnak tart, és amelyeket közösen tudnak és akarnak megünnepelni. A magyar társadalom megosztottabb. Miként látja, országainkban mennyire elégedettek az emberek azzal az úttal, amit az utóbbi húsz évben megtettünk?*

– A közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy Lengyelországban a többség pozitívan értékeli az utóbbi húsz év változásait. Lengyelországban nyilvánvaló az a gazdasági fejlődés, ami különösen az unióba történő belépésünk után érzékelhető. A lengyelek is megosztottak, erre jó példa a Szolidaritás tábora, amely miután elérte a célját, gyorsan részekre szakadt. A rendszerváltásról is folynak viták, hogy ez volt-e a megfelelő mód. De ha az utóbbi évtizedeket nézzük, Woytila pápává választását, azután a Szolidaritás mozgalmát, majd a Szolidaritás tízéves küzdelmét, a társadalom hatalmas részét magával ragadó földalatti ellenzéki tevékenységet, majd a rendszerváltást, akkor érthető, hogy az első, még nem teljesen demokratikus választás, amelyet 1989. június 4-én tartottak, valódi ünnep volt. Mert mindenki emlékszik arra, mennyire örült a győzelemnek, ami talán még nem is volt teljes győzelem. De ennek köszönhetően alakult meg az első nem kommunista kormány. Most volt húsz éve a Mazowiecki-kormány megalakulásának. Ezt követően már lavinaszerűen zajlottak a változások a környező országokban is.

– *Eddig a történelemről beszéltünk. Ha előtekintünk, miként látja a további együttműködés lehetőségeit? Melyek azok a területek, ahol a jövőben is komolyan számíthat egymásra a két ország? Mely területeken zajlanak a legnagyobb változások Lengyelországban?*

– A gazdasági együttműködés területén nagyon sok a lehetőség.

Eleinte persze nehéz volt újraépíteni ezeket a gazdasági kapcsolatokat. De minden megváltozott az EU-tagzással. Nincsenek az országaink között kereskedelmi háborúk, most már van szabad európai piac. Lát-

juk, ahogy a lengyel cégek keresik a partnereket Magyarországon, ahogy újabb és újabb leányvállalatokat alakítanak.

Azoknak a kemény **Joanna Stempińska és Módos Péter** reformoknak, amelyeket Lengyelországban először Balcerowicz vezetett be, majd az azt követő reformoknak az eredményét most látjuk. Lengyelország a mostani válság idején nem esett vissza a recesszióba, hanem folytatódott a gazdasági növekedés. De más volt a kiindulópontja az országainknak. A lengyelek annak idején keményen tárgyaltak a hetvenes években felhalmozott adósságállomány elengedéséért.

De nem csak gazdasági területeken történtek komoly változások. Épp most készülök egy előadásra a lengyel rendőrségről. Ez is egy nagyon érdekes történet. A nyolcvanas években, főleg a Szolidaritás leverése után semmi bizalmuk nem volt az embereknek a rendőrség iránt. Most pedig nagyobb a bizalom a rendőrségben, mint az egyházban. Azt is kevesen tudják, hogy a bizalmi ranglistán a média áll az első helyen. Nagyon sok változáson ment át az ország. Az már látszik, hogy az öt év európai uniós tagság során mi is folyamatosan tanuljuk, hogyan kell érvényesíteni az érdekeinket. Épp oly nehéz ez, mint a hétköznapi életben. Ha látjuk, hogy a másoknak egy területen más az érdeke, akkor hajlamosak vagyunk arra, hogy más területen se gyakoroljuk az együttműködést. De úgy látom, hogy a liszaboni szerződéssel másképp kezd működni az unió, ott is vannak közös kérdéseink. Van itt még egy nagyon fontos momentum, nevezetesen, hogy hamarosan, 2011-ben először Magyarország, majd Lengyelország veszi át az unió elnökségét. Ebben óriási lehetőségek vannak. Nagyon fontos az unió belüli együttműködésünk, ahol néha eltérő, néha közös érdekeink vannak. Nagyon komoly érdekünk, hogy ez jól sikerüljön, és megmutassuk ezt a modern, dinamikus Közép-Európát, hiszen bizonyos területeken más az érzékenységünk, mert a kommunizmus tapasztalata mély nyomokat hagyott a társadalmainkban.

– *Mi az, ami nagykövet asszonynak a legjobban fog hiányozni Magyarországból?*

– Az emberek, a hangulat. Magyarországra mindig vissza fogok jönni. Emlékszem, amikor itt tanultam, akkor is így volt ez – itt Lengyelország hiányzott, ott pedig Magyarország. Azt hiszem, számomra ez már így is marad. Ezek az évek, a barátságok, a magyar ételek, nagyon sok minden hiányozni fog. Mindig vissza fogok vágyani Magyarországra.

Éles Márta

Európai Utas